

Dara antik kenti ve sarnıcı

SELVANUR ŞÖLEN

DARA, Mardin'in 30 km güneydoğusunda, Oğuz köyünde bulunan antik bir sınır yerleşimidir. Dara antik kenti, MS 505-507 yıllarında Roma imparatoru Anastasius (491-518) tarafından imparatorluğun doğu sınırını Sâsânîlere karşı korumak için bir garnizon şehir olarak kurulmuştur. Anastasius'un döneminde kente metropolis statüsü verilmiş ve Mezopotamya bölgesi yönetim merkezi hâline getirilmiştir. İmparator Justinianus döneminde Dara'da, I. Anastasius tarafından yaptırılan kent surları onarılmış ve ilâveler yapılmış; sarnıçlar inşa edilmiştir.

Dara kenti, büyük su sistemlerine sâhiptir. Kent; surları, iç kale, burçlar ve hendek gibi savunma yapılarıyla iç içe geçmiş hâldedir. Uzun süren kuşatma dönemlerinde kente sığınan ordunun daha uzun süre direnebilmesinde bu su sistemlerinin varlığı etkili olmuştur. Dara antik kentinden günümüze ulaşan kalıntıların çoğu, erken Bizans dönemine aittir. Bununla birlikte kentte, Geç Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı yapıları bir arada görülmektedir. Bu yapılar; agora, sütunlu cadde, büyük kilise, mozaikli yapı, baldaken planlı yapı, köprüler, sarnıçlar, setler, nekropol alan, kent surları ve kapıları ile İslâmî dönem kalıntıları olan türbeler, mezar taşları ve câmiden oluşmaktadır.

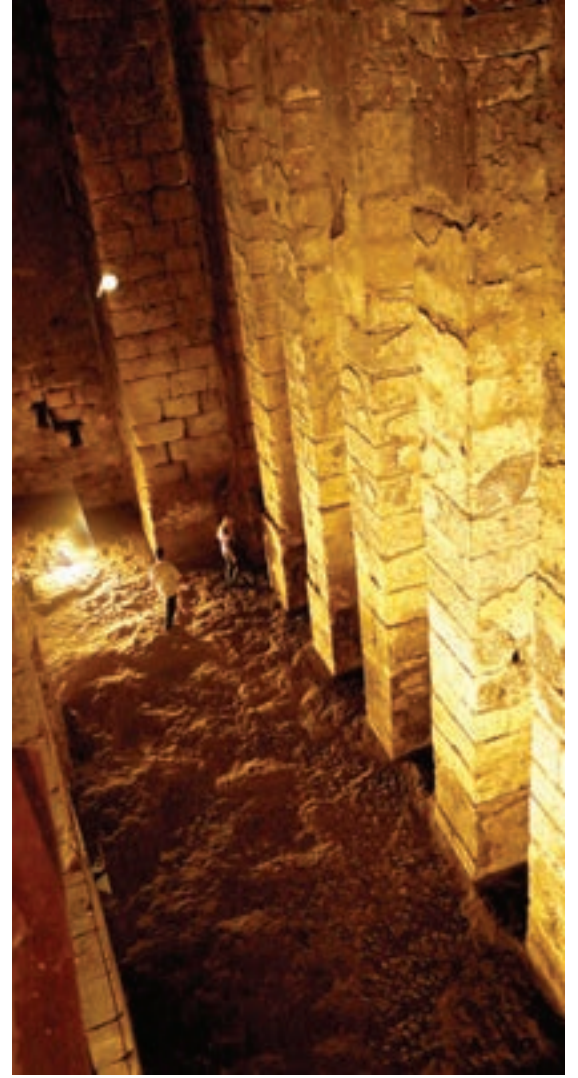
1300'lü yıllarda Dara'ya seyahat eden İbn Battuta, seyahatnâmesinde Dara için, "Eski ve büyük bir şehir. Manzarası güzel. Yukarılardan bakan bir kalesi var. Şimdi harap; içinde kimse yaşamıyor. Dışında mâmur bir köy vardı. Orada konakladık." ifâdelerini kullanmıştır. İstahri ise Dara'nın dağın eteğinde kurulmuş küçük bir şehir olduğundan bahsederek şehrin ağaç ve bitkileri bol olan bir yer olduğunu ve içerisinde akan bir nehir olduğunu aktarmaktadır. Onun çağdaşı İbn Havkal, Dara'yı su kaynakları ve ekili arâzinin bol olduğu küçük bir kasaba olarak anlatmaktadır. Yine bölgeye seyahat eden önemli seyyahlardan Makdisi, Dara'yı küçük ama güzel bir şehir olarak betimler. Şehirdeki su kanalı sâyesinde suyun, kireç taşından yapılmış evlere

kadar taşındığından bahsetmektedir.

Şehrin mîmârî ve sosyal yerleşiminin durumunu belirleyen en önemli faktörlerden biri, içerisinde akan çaydır. Anadolu'da Roma su mîmârîsinin temsil edildiği nâdir yerlerden biri olan Dara'da Mygdonius (Hirmas-Çağaç) nehrinin bir kolu olarak bu çay şehre hayat vermiştir. Ancak antik kentteki köprü kemerlerinin kavî mîmârîsi dikkate alındığında küçük bir akarsu olmadığı da anlaşılır. Su kapıları, su sarnıçları ve su hazneleri, şehre gelen suyun intizamlı bir şekilde işlenmesi ve tahliyesi için inşa edilmiş, Roma mîmârîsinin önemli su yapıları arasında gösterilmektedir. Bu yapılarda en dikkat çekici unsurlardan biri, şehirdeki suyun güvenli bir şekilde tahliyesini sağlayan su kapılarıdır.

Seyyahların Dara'yla ilgili tasvirleri, bölgedeki sarnıçların günümüzdeki görüntüsüyle büyük ölçüde aynı olduğunu gösterir. Honatio Southgate, Müslüman yerleşiminin bulunduğu tepenin yanında bulunan 10 adet sarnıçtan her birinin yaklaşık 150 adım uzunluğunda, 75 adım derinliğinde ve 15 ya da 20 adım genişliğinde olduğunu belirtmektedir. Günümüzde bu on adet sarnıçtan üçü yok olmuştur. Geri kalan yedisi köylüler tarafından aktif bir şekilde kullanılmasa da târihe meydan okumaktadır. Bu sarnıçlar, anakayayı oyarak daha sonra üst taraflarını küçük taşlarla tamamlayarak yapılmıştır. Anakaya yukarıdan aşağı doğru oyularak inşa edilmiş ve bu şekilde dağlarda oluşan sular israf olmadan bu sarnıca ulaşarak depolanmıştır.

Bazı târihçilere göre Dara, Mezopotamya'nın ilk barajının ve sulama kanallarının kurulduğu şehirdir. Su sarnıçları suyun akışını, oranını ya da bekletilmesini kontrol edebilen bir sistemden oluşuyordu. Dara antik kentinde, sur duvarlarının dışında kalan yerde VI. yüzyıla târihlenen ve halk arasında zindan olarak bilinen bir sarnıç daha tespit edildi. Üst örtüsü yıkılan sarnıcın içi 18 m toprak ile dolmuştur. Ahır olarak kullanılan sarnıcın içindeki toprak dolgusu kazı çalışmaları sonucu boşaltılarak tonozlu üst örtüsü hiçbir yeni taş kullanılmadan kendi orijinal taşları bulunmak sûretiyle restore edilmiştir.

KAYNAKÇA

- 1 Harman, A.-Can, C., "Arkeolojik ve Kırsal Mimari Miras Birliğinin Korunabilirliği: Oğuz/Dara Antik Kenti", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 16, sayı: 62, 2017, s. 1063-1080.
- 2 Kütük, A., "19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarının Antik Dara (Anastasiopolis) Şehri ile İlgili Gözlemleri", *Artuklu İnsan ve Toplum Bilimi Dergisi*, sayı:1, 2016, s. 55-63.
- 3 Gemi, A., "Arap Edebiyatında Seyahatnâme/Rihle Türü Bağlamında Meşhur Arap Seyyahların Gözüyle Mardin", *Doğu Araştırmaları*, sayı: 16, 2016.
- 4 Dara Antik Kent'teki Su Sarnıcı ve Galeri Mezar Yeniden Ziyarete Açıldı, 25 Mayıs 2017 tarihinde <http://www.artukluhaber.net/haber-dara-antik-kent-teki-su-sarnic-ve-galeri-mezar-yeniden-ziyarete-acildi-29093.html> Antik adresinden erişildi.
- 5 Antik Kent Mardin Dara, 1 Temmuz 2012 tarihinde <http://mardindara.blogspot.com.tr/> adresinden erişildi.
- 6 Antik Şehir Su Sarnıcı Mardin Dara, 12 Mayıs 2016 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=bvzFEDMUMYk> adresinden erişildi.
- 7 Antik Şehir Mardin Dara, 23 Şubat 2016 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=_LZFuPnW4iE adresinden erişildi.
- 8 Mehmet ŞELLİ-Tirt-Uzak Diyarlar-Dara, 29 Haziran 2013 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=X1klzF7f0Vc&t=1499s> adresinden erişildi.
- 9 Mardin Dara Antik Kenti, 21 Mayıs 2017 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=t8oKggdc5lg> adresinden erişildi.